

Isstahstischana

fas us tabs

missiones landfahrtes

redjams.

158357

Nihgâ, 1862.

Drikketa un dabbujama pee hilschu un grahmatu-drikketaja
Ernst Plates.

Brüh drißkcht.

Rihgâ, 22. Dezember mehn. deenâ 1861mâ gaddâ.

Dr. G. G. Napiersthy,
drißkejamu grahmatu pahrluhfotajõ.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

i 202762105

Dè fawâ preeſſchâ redſam diwas appaſas rippas jeb rinkus, kurren latra irr weena puffe no muhfû ſemmes lohdes. Tahs irr muhfû ſemmes abbas puſſlohdes. Ta pa freifû rohku irr wakkara-puffes puſſ-lohde, us ka ta leela ſemmes datta Amerika un ſahda datta no maſahm tahm fallahm atrohdaſs, ſas peeſſkaitamas pee tahs peeſſtas paſaules dattas, ſo par Auſtraliu ſauz. Ta pa labbu rohku irr ta rihta-puffes puſſ-lohde, ſam wirſû tahs trihs ſemmes dattas Aſija, Afrika un Ciropa, un no peeſſtas paſaules dattas Auſtraliſas appaſſchâ pa labbu rohku pee mallas redj wehl to leelu Jaun-Ollandi un ſahdas fallas.

Wiſs, ſas us ſchahm puſſlohdehm irr ſiſs, apſthme juhru, wiſs, ſas irr melns, pellehſs un balts, apſthme ſemmi.

Meſs redſam us to freifû wakkara-puffes puſſlohdi dubbultu juhru, prohti weenu us labbo puſſi no ſemmes, ſo noſauz Atlantijas juhru, to, ſas ſtarp Ameriku un Ciropas un Aſijas kraſteem wilko un ohtru pa freifû puſſi no ſemmes, ſo par leelo deenwiddus ozeanu jeb paſaules juhru noſauz, un ſas pee Amerikas un Aſijas kraſteem redſama.

Atlantijas juhâ redſam diwas dampfluggus brauzam; weenu, ſas tur taſlafi us augſchu eet no Englandes us Seemet-Ameriku, ohtru ſemmaki no Englandes us Waſſar-Indiju. Tad wehl weens zits fuggeneeku zekſch eet no Englandes garr Amerikas ſemmes deenwiddus raggu deenwiddus juhâ. Beſ ſcheem fuggem arri ſchinnî juhâ fallas eeraugam.

Dè redsam fuggi, kas no Amerikas semmes ragga eet us tahm fallahm, kas tur papilnam redsamas.

Us labbas jeb rihta puffedes puffedes atrohdam wairaf semmes. Dè augfchâ pe freifü rohku wairaf balta dallita semme jeb pafaulas datta Giropa, no furras ifeet pafaulê fuggeneeku zekki, kas ar punkteem apfihmeti. Appaffch fcheem prett deenwiddu eerangam fchauru garrenu juhru, fo par widdus semmes juhru fauz, tad wairaf us deenwiddu atrohdam leelu pellehku un mellu Afrikas semmi, un no fchahs un Giropas us labbo puffi ta tif wakkara puffê (pa freifü rohku) wehl pellehka un balta bet tahlaf (pa labbu rohku) mella Afija. Tad redsam wehl dauds fallas, ftarp furrarm tif mas baltu, bet dauds melnu irr un pehdigi Jaun=Ollandi. Urri tè ar fuggaem brauz. Atlantijas ozeanâ Afrikas semmes freifajâ puffê appaffchajâ gallâ, fo par labbas zerribas raggu fauz, us Giropu eet zekfch, kas jau tuwojahs Helenes fallai, fur Napoleona kaps irr. No fcha ragga wairaf us appaffchu jeb deenwiddu ifschkirrah's juhras zekki: diwi eet garr leelas Madagafkaras fallas abbejahm puffehm us Bombaija ohstu Rihta=Indijâ; treschais zekfch irr tas, fur fuggis, kas us Kalkuta ohstu eet Rihta=Indijâ, sehgelus uswilzis laifchahs fo tif mahf; zettortais zekfch eet ftarp tahm leelahm fallahm prett rihreni (pa labbo rohku) us Sineschu semmi; peektais zekfch eet taifni no freifas us labbo puffi ftarp Jaun=Ollandi un Wan Dimeña semmi us Jaun=Seelantes fallahm, kas us fchahs puffedes nau usfihmetas, un us deenwiddus juhras fallahm. Bet winnu zekki tad irr In=deefchu juhra mellejami. Pee fcheem zekkeem wehl weens zekfch no fchauras farkanas juhras ftarp Afriku un Afiju (Arabiju) peenahf flahf. Tas irr to dampfuggu zekfch, no furreem weens ifmehneschus no Suezes pee farkanahs juhras us Bombajas ohstu un ohtrs us Kalkutka ohstu eet. Dè augfchâ widdus semmes juhra fchis zekfch eet tahlaf us Marsellas ohstu Franku walstê, tad ar lihumu eet Giropai apfahrt us Englanti.

Wiffi baltumi us fchahs semmes=fahrtes apfihme protestantu semmi. — Dee baltumi ar ftahweem melneem frusteem irr tahs semmes, fur Kattoki, tee ar gulleem melneem frusteem, fur Greeki fawus miffionarus fuhfiju=

ſchi, Kristus ewangeliumu paſluddinabt. Wiſſas pelleſas weetas irr tabs, fur Muamedaneefchi jeb Turki walda. Un beidsobt wiſſi melnumi apſihme paganu ſemmi. Kur melnumôs jeb pellehſumôs balti rinſi redſami, tur kriſtigas draudſes miſſiones ſtatſiones irr eetaiſitas. Melnais kruſts baltâ rinſi apſihme Greeku jeb Kattohku miſſiones ſtatſiones. Schur un tur irr arri baltumâ rinſi redſami, fâ Seemet-Amerikâ; tur irr miſſiones weetas, fur wehl paganu ziltis kriſtigas draudſes widdû dſihwo.

Irr japeeminn, fa wiſſas baltas weetas uf melnahm un pelleſahm irr uf papihra leelakas, nekâ tahm ihſten pehz mehra waijadſeja buht, jo ja tabs gribbetu tif leelas ween uſſihmeht, fâ wiannas pehz taiſnibas irr, tad dauds no tahm ar pliffahm azzim newarretu redſeht. Tapehz ar paganeem irr dauds behdigafi, nekâ ſchi fahrte rahda.

Lai nu ſtattamees uf ſcho ſemmes lohdi, fâ ta ar ſawahm ſemmem atplehſta preeſch muhſu azzihm ſtahdita.

Eiropâ irr wiſſâs ſemmês kriſtigas draudſes ween. Tif pa labbu rohku (deenwiddus rihteni) appaſſcheji ſemmes raggi irr pellehki, fur Turki dſihwo, un Greeku ſemmes baltums tif fo wehl redſams. Konſtantinopolê irr miſſionaru ſtatſione. Bet Eiropa tif widdû irr wiſſai balta, fur weena ſtrihpa Schweizu ſemmes un leelaku daku no Wahzſemmes atſchirr no Kattoku, Sprantſchu un Ihtalijas ſemmem un t. j. pr., un paſchâ augſchâ ta balta falla jubrâ blakkam Kattoku Ithru ſemmei irr Englande un no tabs pa labbu rohku irr Sweedru un Norwegu ſemme, kam gan drihs wiſſapfabrt irr uhdens, un Ithlandes un Spizbergu fallas leddus jubrâ. Paſchâ Eiropas ſeemeta mallâ irr Lappu ſemme, fur wehl pagani atrohdaſs. —

Bet fâ gluſchi zittadi ta peezreis leelaka Aſija iſſkattabs! Pa freiſu rohku ta irr pellehka lihds widdus un ſarſanai-jubrai. Tur Muameda tizziba irr pilnâ ſpehâ. Tif weens pats balts plekkihſt ſtarp Kaſpijas un melnas jubras irr redſams ar melnu kruſtu, ſas Armeneeſchu ſemmi noſihme, fur kriſtiga draudſe pamirruſe irr. No tabs uf freiſu puſſi irr miſſiones ſtatſioni: weens gluſchi tuwu pee melnas jubras Trebiſondê, ſas Amerikaneeſcheem peederr, tad tahlaſu pa freiſu rohku, Turku ſemmei pretti,

Smirnâ un Brussâ, fur arri Amerikas missionari ewangeliumu pasluddina. Turpatt us appakſchn Armeneeschu semmes deenwiddus puffê, Urumijâ un Mosulâ irr wehl diwas statſiones, fur Amerikas missionari nomettufchees Nestorianeeschus mahziht, un tablatu pa labbu rohku irr Kattoſu missiones statſiones Perseeschu semmê. Arabijas semmes augſchgallâ ne tahl no widdus jubras eeraugam Jerusalemi, fur Juhdu missionari un weens Englandeeschu bisſkaps dſhwo, un Beirutu, no ka winni aiseet pee paganu Druseeschem un maldidameem Greekeem un Maroniteem. Eihbanus kalnôs, winnus mahziht un stiprinaht. Tablatu ſchai semmê irr Damaskus missionaru statſions. Tif ſpihdeſtu irr leelâ pellehâ Wuameda tuffneſi. Bet fur tad mella Aſia, breeſmiga leela paganu semme! Paſchâ augſchâ no kaſpijas jubras baltumâ irr kruſts. Tur Greeku draudse ſawu darbu strahda, pee Sibirijas robbeſchahm, kurras strihpa tê redſama. Gan driht paſchâ Aſias widdû Sihneſchu Tartareijâ irr tas ar leelu drohſchibu un puhliu eetaiſhts Rohmeeschu draudses missiones statſions. Tad Sihneeschu semmê paſchâ irr daschas leelas weetas, kas ſchai draudsei peederr; bet Honkongâ un Kantonâ irr brangas draudses, ſo Englandeeschi un Seemet-Amerikaneeschi tur pee jubrmallas uſtaiſjufchi; tad weena wehl angſtati Gmojâ un Ningpoâ. Pee tahs taggad peederr weena Schangaijâ un daschas zittas wahzu missiones statſiones, kas us ſchahs ſahrtes naw peefſhmetas. Tablu augſchâ Koreas pufſ-fallâ irr Jeſuiti nomettufchees dſhwoht. Tuhlin Sihneeschu semmes appakſch-mallâ (prett deenwiddu) uſeefam Pakkat-Indiju. Tê nonahkam pa labbu rohku jubrmallâ pee Kattoſu missionareem Roſchin-Schihnâ, fur jau daschi missionari aſſinainâ nahwê miruſchi. Pa kreifu rohku lihds paſcham beidsamam ſchauram semmes ſuhram Birmanias un Malakkas aprinkôs Englandeeschu un Seemet-Amerikaneeschu missionari ſawu ſwehtu darbu strahda. Widdû irr Karenu tauta, fur Amerikas Babiſti leelu preeku peedſhwojuſchi, redſoht, ka wiſſa Karenu tauta pee Kriſtus peegreesuſehs. Ta Amerikas miſſione Siamâ irr widdû pa kreifu rohku no Roſchin-Schihnâs (uſ waſkara puſſi) un pa labbu rohku no garrahs pufſ-fallas (uſ rihta puſſi.)

Taggad nu pahrstaigafam wiffbaggatafo miffiones semmi pa kreifu rohku jeb prett wakkara puffi, Rihta=Indiju, fur jau 1852 gaddâ 112,191 Kristus draudses lohzeiki bij. Wiffpirmat apflattifam Kalkuttu, fo tas leelais baltais rinkis paschâ jubras faktâ nosihme, fur apfahrt pa tuhftoscheem paganu Kristum peegreesufchees un Wina ewangeliumu peenehmufchi. Taisni us augfchu tablu melnumâ irr Gorukupure jeb miffiones statfions, fo Englandeeschi tur weentulibâ uftaisijufchi, un pa labbu rohku no tahs Affama semmê pee Sihneschu rohbeschahm irr ta weeta, fur Amerikas miffionari pee kalna=kaufchu firdim strahda un pahr teem gahda. No turrenes pa kreifu rohku prett wakkara puffi irr weens leelaks rinkis un tablafu pa kreifu rohku wairaf us augfchu irr diwi masaki rinkî redsami. Leelakais apfihme Englandeeschu miffioni tai leelâ Benaresê, lepna Brahmineefchu pilssehtâ, fur taggad tuhftoschi muhschigas dshwibas wahrduus dsird. Masakee aprinkî nosihme Agraü, fur wahzu miffionari no Englandeescheem fuhfitti, un Amerikaneefchu miffione Lodhiana un tohs jaunus Englandeeschu miffiones statfionus Simla un Kotgara Himalaja=kalnôs alpu semmê, fo ar weenu rinkî effam nosihmejufchi. — Tas rinkis, kas irr pehdigais seemeta= wakkara puffê, apfihme Lahores un Amritsira miffiones statfiones Pendschabâ; no turrenes us deenwiddus puffi ne tahk no Indus straumes leijsgalla irr tas miffiones statfions Kurradschi. No scha starp deenwiddus= un rihta=puffi irr ta puff=falla Gudscherat, fur diwas Englandeeschu beedribas strahda. Tai pretti irr Surate, fur arr' ewangeliumu fluddina; tablaf us appafschu Bombaijas juhrmallâ Englandeeschi, Schotti un Amerikaneefchi darbojahs; tablaf eelfch semmes irr Nasika, fur Mahrateschus mahza; appafsch tahs irr Punah, jeb Amerikaneefchu miffiones weeta pee Mahratescheem; un Satara, wiffas ar weenu rinkî nosihmetas. Wixnpuffs tahs Kattoku pilssehtas Goa juhrmallâ bij arri diwi balti rinkî preefch tahm miffiones weetahm Belari un Belgaum peesthmejami: bet tē til Darwara irr redsama, no kurrenes ne tahki Sublija, un diwdesmit stundas tablafu us rihta=puffi irr peeminnamas schahs statfiones: Bettigerri, Malasamudra, un seemeta=puffê

Guledgudd. Tablaku juhrmallê irr Honore, Mangalore, kurras rinkis arri Mulki seemela-puffê nosthme. Bairak us deenwiddus puffi Malaijalim-semmê nahf tahs statstiones Kanarore un Tellitscherri, tad Kalikutka un Palgate, pa pahram weenâ rinkî. Tee diwi mast rinkischi jeb punktiri apstihme diwas Nilgerris statstiones, ar wahrdu Kêti un Kotageri, wiffas (no Darware eesabtoht) irr Basleres missiones. Stary Mangalori un Madrasu atrohdam missiones-weetu Bangalori un Meisuri Kanareseeschu semmê. Tas punktis, kas waikat us deenwiddus puffi, apstihme Travankori. Tad stary deenwiddus un rihtena juhrmallu redsam dubbultu rinkî: tas apstihme Tinnewellijas, Maduras, Tandschora un Trankebara missiones weetas, fur wahzu missionari no Galles pilssehtas preefsch 100 gaddeem us zerribu sehjuschi, un to taggad Wahzeeschî un Englandeeschi kohpâ ptauj. Tur strahdaja tee missionari Ziegenbalg un Grinders, Schwarz un Rhenius. Tur taggad irr 60,000 kristiti, un ewangeliums tur eesabf wiffu semmi ar faweem jaufeem starreem apspihdeht un apgaismoht.

Schai semmei pretti jubrà irr Zeilones falla, kam wisrinki Englandeeschu un Amerikaneeschu missionaru statstiones redsamas. Tad tablaku juhrmallâ un tur apfahrt irr protestantu pateesibas stahdijumi eeffsch Kuddalor, Porto, Nowo, Salem un daschâs zittâs weetâs, to masas ruhmes deht newarream usstihmeht. Tas rinkis ar melnu frustu apstihme to Jesuitu statstionu Bondischeri; tad redsam Madrasu, fur ewangeliumu baggatigi fluddina. Stary scheijeni un Kalkuttu tif diwi rinkî redsami, fur Wahzu, Englandes un Amerikas missionari dsihwo, Telugu semmê un Drißfâ, fur Juggernauta spehks zaur Kristus wahrdu subd.

Lai nu wehl apraugam wiffas fallas rihta puffê (pa labbu rohku) un deenwiddus puffê (us appakfchu) no Ustas. Rahdi tē melnumi no augschâs us appakfchu garr melnahm semmehm redsami fillâ jubrà, kas Ustas semmes rihta-puffê wilko! Tahs irr Japaneeschu fallas, fur neweens kristihts nedrihksteja fawu sahju eezelt no ta laika, kamehr tur Jesuiti, lifdamees atgreeseji buht, pehz walstibas krehsla tibfoja. Breesmiga aspinaina nahwe bij wirnu alga. Tē wiffas fallas irr melnas tablu jubrà redsamas. Tif labbu

gabalu us appakſchu eerangam baltas fallas ar frustu, tabs irr Spaneeschu Wihlippinu=fallas; bet Deewam ſchehl, tur nabbaga laudis no nemahziteem preestereem zittu ne ko naw dabbujufchi, fa jaunu paganifku tumſibu. Tablaf us deenwiddu pa freifchu un labbu rohku dauds melnas fallas parahdabs, un stary winnahm irr zittas mafakas baltas fallas. Tabs baltabs irr Amboina, Zerama, Buro un t. j. pr. fas Ollandeescheem peederr, kam tif tas wahrds irr, fa winni atgreesti, bet wehl tapatt fa Wihlippeescheem ſkaidras mahzibas truhft. Pa labbu rohku augſchâ irr Jaun=Gineja, fur wehl pateefibas gaisma nefpihd. Pa freifchu rohku irr Zelebes ar brangahm Ollandeeschu drandſehm, tad tablaf us freifchu puffi redſam Borneo, fur ſahnôs weens un us appakſchu ohtrs rinkis ſtahw. Pirmais rinkis apſihme Amerikas miſſioni, fas tur laufchu ſirdis apgaismo, ohtrs Wahzu brakfu jauka weeta, fur winnu beedriba no Barmenes un Galles pilsſehtas pee Reines uppes ſtrahdneekus ſuhthiufe, fas us zerribu labbu ſehflu iſſehj, un dauds ſwehtibas bauda. Us appakſchu juhrâ us Jaun=Ollandes brauzohrt nonahkam pee melnahm fallahm pa labbu rohku (rihta=puffê) un pa freifchu rohku (wakkara=puffê); tif diwahm no ſchahm fallahm irr baltumi redſami, ta pa labbu rohku irr Timore, ta us wakkara=puffi Jawa, (Dſchawa) ar Ollandeeschu miſſioni. Bet garrâ Sumatras ſemmê Pakkaſ=Indijas juhrmallahm pretti irr leela tumſiba. Tur neweens ſpreddikis naw dſirdâms.

Jaun=Ollandes rihta=puffê irr balti rinkî! Bet wai tee apſihme ewangeliuma gaismu stary paganeem? Af Deewam ſchehl, nè! Tur irr Englandeeschu kolonijas, fur arreſtanti un wiſſwairaf ſelta ſahrigi ſtaigukî dſihwo, fas ſewi par kriſtiteem laudim turr. Tomehr Melburnê irr daſchi kriſtigi laudis. Urri Wan Dimena fallâ naw wairs ne weena wezzu wezza eedſihwotaja, bet dauds pahrwehrtitu kriſtitu laufchu, un tapeh3 winna wehl irr melna.

Afrikas ſeemeta=puffê redſam Nuameda pellehkumu. Tif paſchâ augſchâ rahdabs rinkis ar frustu, fur Rohmeefchu miſſionari no Aſchihres mahjo; pa labbu rohku tablaf maſs rinkis beſ kruſta irr Englandeeschu ſtatſione Kairo, Egiptes ſemmê. Labbi tablu no juhras irr baltâ weetà kruſts, fas Abeſſineefchu pamirruſchu Kriſtus drau-

dſi apſthme. Wiſſa ſemme irr ar leelu tumſibu fà ap-
 ſlahta. Bet Afrikas widdû rihta-puffes juhrmallâ taggad
 balts rinkis taiſams, fur Bahzu miſſionari pee Wanikas
 laudim eefahfuſchi ſtrahdaht. Paſchâ freifas puffes mallâ
 uf melnuma un pellehkuma rohbeſchahm pee Atlantijas jub-
 ras irr rinkis ar fruſtu, tur irr Kattoku miſſione pee
 Senegales uppes; no turrenes uf appaſſchu juhrmallâ
 pee Gambias uppes irr Metodistu miſſione; tad tas
 Deewa dahrsſ Sierra Leonê, fur pa tuhſtoſcheem Ne-
 geru wehrgi, fo Bahzu, wiſſwairaf Baſlereefchu un Eng-
 landeefchu brahti iſglahbuſchi, Jeſu Kriſtu ſlawe; no ſcha
 leela rinka taggad iſeet gaiſchi ſtarri, ſas wiſſâ ſemmê at-
 ſpihd. Tahlaſu juhrmallâ irr Kap Palmas un Liberia,
 fur Amerikaneefchi dſchwibas wahrduſ paſluddina. Ne
 taht no turrenes irr Kap Koaſt un uf augſchu irr Ku-
 maſſe, Aſchantu ſemmu galwas pilſſehta. Tur Metodisti
 rohſas pee darba peelikfuſchi. Beidſoht wehl tuwu pee jub-
 ras gaiſchs rinkis redſams, fur Bahſeles beedriba ſa-
 mus wehſtneefchuſ iſſuhtijufe un atwehrtas ſirdis atrohd,
 agraf Dahnu, bet taggad no 1850 gadda Englandeſi at-
 dohta apgabbalâ; Uſſu un Akropong irr wiwu miſſionu
 ſtatſionu wahrdi. Uſ rihta-puffi Badagrijas juhrmallâ
 un tahlaſu Dahomeefchu walſts leelâ galwas pilſſehta
 Ubeokutâ daſchi miſſionari irr nomettuſchees dſchwohht.
 Tur, fur jubrai prett ſemeli lihſums, Nigera-uppe iſteff.
 Wehl wairaf uf rihta-puffi (pa labbo rohku) irr jauna Ame-
 rikaneefchu ſtatſione Kalbongas ſemmê; un tai maſâ
 fallâ tur pretti eeffch Fernando-Po Babiſti no Eng-
 lantes Deewa wahrdu ſwezziti irr eededſinajuſchi. — Wiſſâ
 garrâ juhrmallâ zittu ne fo wairſ neredſam, fâ diwas Je-
 ſuitu miſſiones weetas Kangorâ. Jauna Amerikaneefchu
 miſſione pee Gabunuppes tē irr ta weeniga, par fo war-
 ram preezatees. — Lai nu ſawas azzis greeſcham uf ſem-
 mes raggu deenwiddus puffê. Tas irr balts un raibs. Ta
 irr Kap-ſemme. Tur Giropreeſchi dſchwwo, un brahtu drau-
 dſes, Englandeefchu, Metodistu un zitti Englan-
 deefchu kriſtigi laudis, Amerikaneefchu, Keineef-
 chu un Berlineefchu miſſiones beedribas ſwehtu
 darbu ſtrahda pee daudſ tuhſtoſchu atgreetu lauſchu ſirdim
 un tapeh; ta arri par kriſtigu ſemmi ſauzama. Pa labbo

rohku us augſchu juhrmallâ irr Kafferi, fur Englandeeſchi, Wahzeefchi no Berlihnes, Sprantſchi un Amerikaneefchi fâ faderrejuſchees ſtrahda, gribbedami wiſſu melnumu apgaiſmoht. Bet tahs dauds weetas ne tahſ no Kapſemmes, fur peeminnetu ſemmu beedribas ſtrahda, tiſ ar diweem rinkeem effam noſthmejuſchi, ta miſſione pee Ottentotteem wakkara juhrmallâ, kas Griſwaſa un Korannaſa ziltis mahza, irr widdû. Buhtu wairaf fâ diwpaſfmit rinkî taiſami, ja gribbetu wiſſus maſâ ruhme uſſihmeht. Augſchâ irr ſirds-zellu fataiſitaju weetas, pa freiſu rohku Barmenes mohdrigi brabki pee Namakaſa ziltis, pa labbu rohku widdû Pariſes dedſigi wihri pee Betſchuanaka ziltim darbojahs. Tê wiſſapfahrt paleef gaiſch un deena auſt pehz wezzas naſts tumſibas. No ſchahm apgaiſmotahm weetahm lai nu ſawas azzis greeſcham uſ rihta-puſſi, fur mellu, garru Madagaſkar-fallu eeraugam. Tiſ uſ zerribu tur gaiſmas rinkis irr atſtahts, fur Englandeeſchu miſſione bij, bet taggad aiſdſihya, un wiannas weeta ar aſſinim apſihmeta. Un wehl weenu maſu fallu uſetam pa labbu rohku Indeeſchu juhrâ, ta irr Maurizius ſemme, fur Rohmeefchu un Ewangeliuma draudſes teef kohptas. Tur dſihwo tee tizzigi, kas no Madagaſkaras ſemmes aiſbehguſchi.

Nu atſtahjam wezzu paſauli un dohſimees uſ wakkara-puſſlohdî. Wiſſſpirmaf no Ciropas nahloht teekam pee dauds baltahm ſallahm, kas ar fruſteem apſihmetas, tahs irr Rohmeefchu Kattoku Azorena-fallas, kas Portugalai peederr. Paſchâ augſchâ irr atkal balta Iſlandes-falla. Tad nahſ leddaina Grehulande, fo brahku-draudſe ſimts gaddus uſtizzigi puhledamees irr apgaiſmojuſe, kurru ſchetrâs ſtatſiones tē redſamas. Gan drihſ tē pretti uſ appaſſchu irr ta ſueega ſemme Labrador, fur arri ſchetrâs weetas brahku-draudſe ſtrahda. Aiſ tahs redſam trihs baltus rinkus melnumâ, tee apſihme Englandeeſchu ſtatſiones pee ſarkaneem Indeeſcheem.

Nu nahſ uſ appaſſchu prett deenas widdu Kattoku Kanada ar ſaweem fruſteem, tad pee eſareem lihds juhrai proteſtantu Kanada un zittas Englandeeſcheem peederrigas ſemmes, wiſſas baltas. Bet tomehr tur wehl irr maſas paganu ziltis. — Wairaf uſ deenwiddu irr Seemel-

Amerikas fabeedrotas walstes, fur baltuma widdû arri braktu=draudsjes un wehl zittu beedribu statstiones irr. Tas melnumš pa freišu rohku apstibme Indeeschu semmi, bet tur irr dauds gaischi punkti redsami, fur daschadas Amerikas beedribas strahda. — Pee juhras winapuffê seemeli (augšchâ) Kreewi pilnâ darbâ, deenwiddû (appakščâ) Rohmeeschu draudse; widdû starp Oregona=Indeescheem irr Amerikas ewangeliuma tizzigu statstiones. Gan drihs wiffâ semmê prett deenwiddu (uš appakšču) atrohdahš moi nu wehl paganu tumšiba jeb Kattoku gaisma. Tai Amerikas widdus augšč gabbalâ Meschiko irr gan drihs wiffur wehl paganu tumšiba un mulšiba; no ta prett deenwiddu irr Englandeeschu kolonijas ar dauds statstionehm. Deenwiddus=Amerikâ redsam tif weenu gluschi baltu puffi, pa labbu rohku pee Atlantijas juhras, fur maš balts trihs=šants bes melna frusta redsams. Tas apstibme Englandeeschu Gujanu un Ollandeeschu Surinamu, fur braktu=missione šwehtigus augtus bauda. Zittur wiffur redsam melnumu, fur pamasam baltums wairojahš, tapehš ka wiffur pagani un fristiti juffu juffahm atrohdahš. Trihs Kattoku weetas irr appakščâ eefsch melnuma nošhmetas.

Nu wehl Balkara=Indija irr apškattama. Tê dauds šallas, fur Kattoki un ewangeliuma tizzigi weens pahr ohtru mahža. Un dauds irr uswarrehts. Dauds tuhšstoschi Neegeru wehrgi irr pee Kristus atgreesti, un Englande šawus wehrgus brihwus darrijuse; un, fâ rahdahš, arri zittas walstibas pamasam pehš winnas labbas preekščšihmes šahš darriht. Šau šimts gaddu irr, šamehr Englandeeschu braktu=draudsjes un Englandes missione darbojahš brihwibu šagahdaht. No tahš arri wišš Amerikaneešchi brihwibas dohmas dabbuhs.

Wehl tif deenwiddus juhras šallas (Australia) apmeklejama. Tê redsam fuggi, šas no Amerikas semmes ragga deenwiddus puffê nahš. Tas eet taisni uš baltahm šalahm. Wiššpirmaš nahš Tahiti jeb beedribas šallas lihš ar Georgia un Herweija šalahm. Tur ewangeliumš špehkâ peenehmees un ihstas fristigas draudsjes gohds un šlawas šchohs šallas šaudis irr štiprinajis. Un arri Rohmeeschchi šawus wehštnešchus irr šubtijušchi peepalihšseht wehrgu šiffumš nozelt. Šahlaku prett wakkaru irr atkal

baltas fallas. Birmas (pa labbu rohku un augſchâ) ſauz par fuggineeku=fallahm, obtras (pa freifſu rohku un appakſchâ) par draudſibas fallahm. Arri tè Englan- des wehſtneſchi tumſibu uſwarrejufchi un wehl uſwarr. Fidſchi=fallas ſahf baltoht fâ labbiba ruddeni. Tif weenai fallai pa freifſu rohku no ſchahs irr balts rinkis. Ta irr Jaun=Ebri des falla, Erromanga, fur miſ- ſionars Williams, deenwiddus jubrmallas opuſtuls, preekſch ſahdeem gaddeem breeſmigâ nahwê mirdams ſawu mahzibu no Kristus ar ſawahm aſſânim apſehgeleja, par aſſins=lee- zineeku palſidams. Arri zittâs ſemmes tablu tur aptahrt ſahf gaiſmas ſtarri rahditees,

Wehl redſam baltumus. Birmais tè augſchâ fluffâ jubrà apſihme Sandwiſk=fallas, fur 40,000 dwehfeles pehz Deewa wahrdeem dſihwodamas Kristum kalpo, lai gan Rohmeeſchi daſchas aptumſcho. Tur Amerikaneeſchi ſtrahda. Obtrais baltums irr paſchâ appakſchâ (prett deen- widdu) mekſejams, Jaun=Sehlande, diwas leelafas fal- las, no furrâhm ta ſeemeta puffê (uſ augſchu) drihs buhs no ewangeliuma gaiſmas wiſſai apgaiſmota, jo tur Eng- landeeſchu draudſe un Metodifti ar ſchehliga Deewa palihgu 40,000 zilweku ehdaſus uſ meera walſtibu atgrees- ſufchi un arri pee zitteem laudim zilweku ehſchana gan drihs pawiffam beigufehs.

Tâ wiſſu ſemmi pahſtaigajufchi lai nu wehl uſ ſawa papihra ſtarp abbaſhm puſſlohdehm apſkattamees.

Pa freifſu rohku augſchas ſtuhri redſam Seemek=Amé- ritas ſarkano Indeeſchu wirſneeku ar leeleem gar- reem matteem, ſpalwu jaufumu, brunnahm un kaſchoka ſwahr- keem; wiſſam appakſchâ irr wiſſu pihki, ſtoſpi, bultas un pihpis, fo wiſſi lohti zeena. Tif tas naſis truhkſt, ar fo tee ſakauta eenaidneeka galwas ahdu ahtri nodihra un gawiledami lihds æemm. Preekſch wiſſneem pee ſohla irr weeglas teltes. Ais teem irr klaijumi, fur tee uſ jakti eet. Appakſch=ſtuhri pa freifſu rohku garra naſts=ſaule ſpihd, ta irr ſeemeta blaſhma, kaſ fâ gaiſcha warrawihkſne pah- Lappu=ſemmes leddus kalneem redſama, un nabbaga Lappeets ar ſawu breedi brauz uſ aiſſalluſchas jubras. Jau wairaf patihkama un labbaka irr Iſſlandeeſcha

mahja un dſihwe, ſas tē ar beesahm drehbehm no aufstuma nebihdamees preeſch ſawas uſ ſirga fehdedamas ſeewas ſtahw.

Tē uſ reiſ no muhſchiga aufstuma Afrikas karſtumā effam tiſkuſchi. Tē appaſſchā widdū tuſneſcha eedſihwotajſ zekōs nomettees, nabbaga Neegeris, taggad baggats eekſch ſawa Deewa un Glahbeju, un peeluhdſ paſaul's Peſtitaju. Uſ wiſſa irr flintaina ſemme, un iſtwihziſ Alaziu-lohks pazett ſawus pliffus ſarrus karſtā gaiſā, itt ſā gribbetu no debbeſim ſchehlaſtibu luhgtees. Bet ne wiſ ſeemeta blaſma un gaiſchi, ſpohſchi ſaules ſtarri ſchahs ſemmes ſweſchineeka ſirdi apgaiſmo. Ta iſtſena pateſſiga gaiſma ſpibd ſeemeta un deenwiddus puffē, ta paganu gaiſma (Euhf. 2, 32; Eſaij. 60, 1 un t. j. pr.)

Rai nu ſtattamees appaſſch-ſtuhri pa labbu robku. Tur pahr karſteem flaijumeem neſ lepnu Muamedaneeti, ſas ſawā neſſamā krehſlā apſehdees, un aiſ teem leels Hinduſa-ſirſts (Radſchah) fehſch uſ ſawa brangi iſpuſchſota elewanta. Wiſſa ſullains ar wehrſcha jafa ſmalſu aſti dſeſtrummu wehſina. Dhtrſ wehrſg wadda leelo lohpiru. Palma lohka ſarri ſarrajahs pahr wiſſa galwu.

Wirſ palma lohka gallohſnes redſam Sihneſchu kar-ra-rihkuſ, uu pahr teem labbajā augſchas ſtuhri fehſch ſawā walſtibas iſtabā Roſchin-Schihnās Keiſers, breeſmigs Kattoſu draudſes waijatais. Wiſſa zeppure un drehbes irr ar ſeltu iſrohtatas, ſas ſawahdi iſſtattahs. Pee fruhtim wiſſam irr pubka bilde no ſelta, ſas Sihneſchu walſtibā un Roſchin-Schihnā Keiſeriſtu augſtibu apſihme, un arri atgahdina wezzas tſchuhſſas un pubka wiltibu un mel-luſ, kurra darbuſ Kriſtuſ nahza iſpohſtiht. Pee wiſſa ſtahw diwi walſtibas lungi (Mandarines) ar platteem ſwahrſeem. Zaur lohgu redſam Sihneſcha dſihwofli brangu ſtahdijumu jaukumā. Stabbi irr ar wezzu Sihneſchu rakſtu ſihmehm iſpuſchſoti. — Leela wehl irr tuncſibas un paganu warra; bet ſpehka netrühſt, ſas jau ſtrahda un pawiffam uſwarr, un no wiſſu zilweku muttehm ſlawu ſataiſa tam Jehram, ſas irr noſauts.

Redſ ſchē ſemmes puſſlohdu widdu! Appaſſchā irr wiſſas paſaules uſwarredama Golgata ſihme: „To es preeſch tew eſmu darrijis, ſo tu darri preeſch man?“ ſalka mirdams Peſtitais uſ ſatru dwehſeli.

Un augfchâ tas pats Kungs Jesus Kristus atwehrtâ
grahmatâ fakka: „Man irr dohta wiffa warra deb-
befis un wirs semmes. Tapehz eita un mahzait
wiffus laudis un kristat tohs eefsch Deewa Tehwa,
Dehla un fwehta Garra wahrda, un mahzait teem
wiffu, fo es jums efmu pawehlejis. Un redsi, es
efmu pee jums ildeenas libds pafaules gallam!“

Un muhschigas faules gaischums spihd no winna soh-
lijuma un apgaismohs wiffas tumfchas semmes, fa no kreh-
flibas un nakts deena teef!

Kad suddihs tumfch's twaifi,
Kas laudis apmahna?
Mums tad buhs meera laifi,
Kad waldihs taisniba:
Kad Jesus mihlestiba
Apsamps schahs pufllohdes:
Kad jausâ weenprachtiba
Sché dshimohs dwehfeles.

